

AKP'de Pragmatizmin Anlamı ve İşleviⁱ

Hasan Engin ŞENERⁱⁱ

AKP tartışması yapılırken karşımıza çıkan temel soru hep “AKP değişti mi?” olagelmıştır. Buna verilen yanıtlar ise tek yönlü olmuş ve bir taraf değişimi kabul ederken diğer taraf bunu reddetmiştir. Bu yazıda konunun bu kadar kestirme yanıtlarla cevaplandırılmayacağı savunulacaktır.

AKP üzerine savlara bakılacak olursa “laik” kesim AKP’nin, takiiye yapmak suretiyle şeriata ulaşmayı hedefleyen bir parti olduğunu öne sürerken, “liberal-İslamcı” kesim AKP’nin merkez sağ çizgisine oturduğunu, düzen partisi olduğunu ve dolayısıyla siyasal İslamı da geride bıraktığını savunur. Oysa, AKP’nin değişip değişmediği sorusuna verilecek bir yanıtta kanımca en başta yapılması gereken, *düzen politikası* ile *güncel politika* arasındaki ayrımdır. Bu bağlamda, örneğin imam hatip liselerinin veya türbanın savunulması güncel politika önerisi olarak görülmeliyken (çünkü bu politika, şeriat değil, “demokrasi” söylemi içinde temellendirilmektedir), laikliğin savunulması düzen politikasına bir örnek oluşturur. İlki AKP’nin siyasal İslamcı bir parti olduğu (değişim yok), ikincisi de onun bir düzen partisi olduğu (değişim var) savına dayanak oluşturur.

Böyle bir yanıtın ardından, “AKP’nin değişmesinin nedenleri nelerdir?” sorusu belirecektir. Bu soruya verilecek yanıtta ise bulunması gereken dört önemli olay sırasıyla, Refah Partisi’nin kapatılma davası, 28 Şubat Süreci, Fazilet Partisi’nin kapatılma davası ve Erdoğan’ın şiir davasıdır. Kanımca her bir örnek olay, *siyasal İslamcı bir parti olarak AKP’nin Türk siyasal yaşamında varolabilmesi için* Erdoğan’ın ve partisinin neler yapması, bir başka deyişle, düzen söylemini benimsemesi, gerektiğine dair önemli dersler içerir. Dolayısıyla AKP’nin “değiştim” demesi konuyu başlı başına açıklamaz. Önemli olan, bu değişimin neden olduğunu ortaya koymaktır. Aksi takdirde, AKP’nin değişiminin temelindeki *pragmatizm*, gözden kaçırılmış olur.

Pragmatizm kavramıyla, AKP’nin demokrasi sınırları içinde (şeriata yönelmek zorunluluğu bulunmayan) siyasal İslamcı politikalar uygulayabilmek için düzenin (oyunun)

kurallarına uygun hareket etmesini kastediyorum. Bu anlamda, *AKP’yi siyasal İslamcı bir düzen partisi* olarak tanımlıyorum.

Giddens, piyasayı görüşlerinin temelinde oturtan muhafazakar anlayışı *yeni sağ* olarak tanımlarken, aslında AKP’nin ideolojisini ortaya koymak için bir anahtar sunmaktadır. Yeni sağ politikalarla meşru siyasal gücü elinde bulunduracak olan AKP, liberal ekonomi politikalarıyla (örneğin özelleştirme) kendisine karşı olan devletçi seçkinleri tasfiye etmekle kalmayacak, aynı zamanda kendi yandaşlarının da önünü açabilecektir. İşte bu nedenle diyorum ki, şeriata hedeflemeden, oyunu kurallarına göre oynamak anlamında bir *pragmatizm*, *AKP açısından, yalnızca (siyaset içinde var olmak için) zorunlu olan değil, aynı zamanda (düzenden çıkar sağlamak için) yararlı olan* konumlanmıştır.

Bu çerçeve içinde, AKP’nin, önceki siyasal İslamcı partilerden (RP, FP) kendisini ayırtma ve kendisini de merkez sağa oturtma çabası anlamsız değildir. Denebilir ki, *AKP, İslamcı sağın taleplerine daha yakın yeni sağcı bir ANAP çizgisine oturmaktadır*. Merkez sağ oylarını alması ve dahası ANAP oylarının tükenmesi bu görüşü doğrulayabilecektir.

Pragmatizm ile dolaşık bir AKP yorumu bağlamında bu değişimin “iyi”liği ise ideolojik duruşa göre değişmesi anlamında görelidir. Siyasal İslamcı bir partinin demokrasi sınırları içinde bu politikalarını yürütmesi kimine göre “iyi”dir, kimine göre “kötü”. Örneğin, AKP’nin şeriatçı olmaması ya da şeriata yönelmemesi ancak liberal politikalar uygulaması, düzen partisi olmaları anlamında “iyi” ama “solcu” olmamaları anlamında “kötü” olabilir. Bu durum, bir liberal açısından “iyi” olsa da, AKP’ye oy kaptıran liberal veya siyasal İslamcı bir parti açısından “kötü”dür. Dolayısıyla “AKP’nin değişimi ve içinde barındırdığı pragmatizm iyidir ya da kötüdür” önermesinin tutunabileceği ortak bir zemin yoktur. Ancak şu söylenebilir: AKP’nin değişimi Türkiye’de *liberal düzenin devamlılığı* ile uyum içindedir.

ⁱ *Birgün*, 29.04.2003, s. 12.

ⁱⁱ Araş. Gör, ODTÜ, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, sener@metu.edu.tr